

Skierowanie do nauczania religii

Nauczanie religii w szkołach publicznych¹ zaliczamy do tzw. *res mixtae*, które to z natury rzeczy leżą w gestii zainteresowania zarówno władzy państwowej jak i kościelnej. Rozstrzygnięcie tego rodzaju spraw winno być w każdym warunkach przedmiotem uzgodnień pomiędzy państwem i związkami wyznaniowymi. Przede wszystkim zaś tym uzgodnieniom winny podlegać normy, dotyczące zatrudniania, przenoszenia i zwalniania nauczycieli religii.

Dokumentem o podstawowym znaczeniu, warunkującym zatrudnienie nauczyciela religii przez konkretną szkołę jest uzyskanie przez niego tzw. misji kanonicznej, czyli skierowania do nauczania religii. Obecnie obowiązujące przepisy w tym przedmiocie wykazują dość dużą niespójność i jak się wydaje, nie są dostatecznie zsynchronizowane z polskim systemem prawa pracy. W niniejszym opracowaniu postaramy się ukazać podstawowe braki obowiązujących rozwiązań prawnych, ukazując jednocześnie proponowane kierunki zmian. Dokonamy tego na przykładzie nauczycieli religii desygnowanych przez władze Kościoła katolickiego.

1. Podstawy prawne

Odnosnie nauczycieli religii katolickiej podstawę prawną stanowi tutaj przede wszystkim przepis art. 12 ust. 3 konkordatu z dn. 28 lipca 1993 r., który stwierdza, iż “nauczyciele religii muszą posiadać upoważnienie (*missio canonica*) od biskupa diecezjalnego...” Przepisy konkordatu jako umowy międzynarodowej wiążą w równym stopniu obie strony tej umowy, zatem konkordat jest jednocze-

¹ Państwowe przepisy oświatowe, odnoszące się do zatrudniania nauczycieli z odpowiednimi kwalifikacjami, dotyczą jedynie szkół publicznych. Szkoły niepubliczne (prywatne) związane są tymi przepisami jedynie wówczas, gdy ubiegają się o uprawnienia szkół publicznych.

śnie prawem kościelnym i państwowym. Dotyczą one jedynie nauczycieli religii katolickiej, jednakże identyczne zasady obowiązują także w zakresie zatrudniania przez szkoły publiczne nauczycieli religii innych wyznań. Przepisy – dotyczące tym razem nauczycieli religii wszystkich wyznań – zawarte zostały w rozporządzeniu MEN z dn. 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych (Dz.U.92.36.155 z późn. zm.). Zgodnie z przepisem § 5 ust. 1 rozporządzenia, szkoła może zatrudnić nauczyciela religii wyłącznie na podstawie skierowania, wydanego przez kompetentną, właściwą miejscowo, władzę danego związku wyznaniowego. Powyższy przepis wskazując wymogi formalne, domaga się, aby skierowanie wydane zostało imiennie oraz aby określało wyraźnie szkołę (placówkę), do której katecheta jest kierowany. Wynika z tego, iż w razie zmiany miejsca zatrudnienia, bądź podjęcia pracy równocześnie w innej szkole – katecheta musi postarać się o nową (drugą) misję kanoniczną.

Wymóg posiadania przez nauczycieli religii misji kanonicznej podyktowany jest tym, iż kościoły i związki wyznaniowe muszą mieć możliwość wpływu na obsadę stanowiska katechety, gdyż katecheta danego wyznania jest nie tylko nauczycielem i wychowawcą, ale także i przede wszystkim naucza prawd, które stanowią depozyt wiary danego kościoła. *Missio canonica* jest zatem gwarantem wierności danego katechety doktrynie kościoła, który go desygnował do pełnienia tej funkcji².

Przepisy prawa polskiego, stawiając przy zatrudnieniu katechety wymóg uzyskania przez niego skierowania do nauczania przez właściwą władzę kościelną, nie określają warunków ani sposobów uzyskania przez katechetę tegoż dokumentu. Jest to oczywiste, gdyż te kwestie regulowane są prawem wewnętrznym danego związku wyznaniowego. W związku z tym rodzi się jednak szereg problemów związanych z ewentualnym ustaniem stosunku pracy w przypadku cofnięcia skierowania do nauczania religii przez władze danego związku wyznaniowego. Zgodnie bowiem z § 5 ust. 2 rozporządzenia MEN cofnięcie katechecie skierowania do nauczania jest równoznaczne z utratą prawa do nauczania religii w danej szkole.

² Zob. J. Krukowski, *Konkordat polski – znaczenie i realizacja*, Lublin 1999, s. 139.

2. Misja kanoniczna a kwalifikacje zawodowe

Kwalifikacje zawodowe nauczycieli religii są przedmiotem uzgodnień pomiędzy MEN i zwierzchnikami poszczególnych związków wyznaniowych (§ 6 rozporządzenia MEN z dn. 14.04.1992 r.). Obecnie obowiązujące przepisy w tej mierze zostały ustalone w Porozumieniu pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski oraz Ministrem Edukacji Narodowej z dn. 6 września 2000 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli religii³. Uchylone zostało wcześniejsze porozumienie z dn. 8 września 1993 r. Powyższe porozumienie – co oczywiste – dotyczy jedynie nauczycieli religii desygnowanych przez Kościół katolicki. Inne wyznania zawierają odrębne porozumienia⁴. W porozumieniu z dn. 6 września 2000 r. zostały szczegółowo określone wymogi dotyczące wykształcenia nauczycieli religii i ich przygotowania pedagogicznego. Jednakże samo legitymowanie się odpowiednim wykształceniem nie oznacza, iż spełniony został warunek dotyczący posiadania kwalifikacji, a jedynie warunek dotyczący minimalnego wykształcenia. O posiadaniu pełnych kwalifikacji można mówić dopiero wówczas, gdy kandydat legitymuje się nie tylko wymaganym wykształceniem i przygotowaniem pedagogicznym, ale także uzyskał skierowanie biskupa diecezjalnego do określonej szkoły. Tego rodzaju konstrukcja nie jest obca polskiemu systemowi prawa pracy. Takie dodatkowe (szczególne) uprawnienia wymagane są m.in. przy wykonywaniu zawodu lekarza, radcy prawnego, pilota, kierownika budowy itp.

3. Przepisy prawa kanonicznego w zakresie uzyskiwania i utraty misji kanonicznej

Skoro uznaliśmy, iż reguły dotyczące sposobu i trybu uzyskiwania i utraty skierowania do nauczania religii wynikają z prawa we-

³ Tekst porozumienia zostanie opublikowany w Dzienniku Urzędowym MEN nr 3/2000.

⁴ Oprócz porozumienia z Episkopatem Polski zostały zawarte ponadto porozumienia z kościołami zrzeszonymi w Polskiej Radzie Ekumenicznej (porozumienie z dn. 24.10.1994 r.) oraz z Zarządem Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego (porozumienie z dn. 13.02.1995 r.).

wewnętrznego danego związku wyznaniowego, poniżej przedstawione zostaną przykładowo przepisy prawa kanonicznego – jako prawa wewnętrznego Kościoła katolickiego – w tym zakresie. Każdy związek wyznaniowy rządzi się własnym prawem wewnętrznym. Można jednak przypuszczać, iż rozwiązania te są analogiczne.

Jedną z podstawowych zasad prawa kanonicznego jest, iż wszelkie nauczanie i wychowanie religijne przekazywane w jakichkolwiek szkołach i zakładach wychowawczych podlega władzy kościelnej. Zasada ta zawarta jest m.in. w kanonie 804 § 1 kodeksu prawa kanonicznego (KPK). W zakresie nauczania religii katolickiej można mówić o trzech “ośrodkach władzy”. W imieniu Stolicy Apostolskiej normy dotyczące prowadzenia we właściwy sposób formacji katechetycznej wydawane są głównie przez Kongregację Spraw Duchowieństwa (Congregatio pro Clericis). Ponadto prawo kanoniczne upoważnia Konferencje Episkopatów do wydawania norm ogólnych na terenie swej właściwości (kan. 804 § 1 KPK). Główna i bezpośrednia troska nad działalnością katechetyczną Kościoła powierzona została biskupom diecezjalnym. Szczegółowe kompetencje biskupów diecezjalnych w tym zakresie określone zostały w kan. 805 KPK, który stanowi, iż “w odniesieniu do własnej diecezji ordynariusz miejsca ma prawo mianowania lub zatwierdzania nauczycieli religii oraz usuwania lub żądania usunięcia, ilekroć wymaga tego dobro religii lub obyczajów”. W podejmowaniu powyższych decyzji biskup diecezjalny jest autonomiczny, a Konferencja Episkopatu nie ma w tym zakresie żadnych uprawnień nadzorczych czy apelacyjnych. Powyższe przepisy wskazują zatem, iż dokument misji kanoniczne wydaje – w przypadku Kościoła katolickiego – biskup diecezjalny. Przy weryfikacji legalności tego dokumentu należy pomocniczo stosować przepisy prawa kanonicznego. Otóż:

- a) ponieważ władza w Kościele katolickim ma charakter terytorialny, misja kanoniczna musi pochodzić od biskupa diecezjalnego właściwego miejscowo ze względu na usytuowanie określonej placówki szkolnej;
- b) należy pamiętać, iż ci biskupi (kapłani), którzy pełnią w danej diecezji funkcje wikariuszy generalnych lub wikariuszy biskupich, występują w imieniu biskupa diecezjalnego bez dodat-

- kowych upoważnień (posiadają oni władzę zastępczą, a nie własną);
- c) ponadto inni pracownicy kurii biskupich mogą działać z upoważnienia biskupa diecezjalnego – wówczas konieczne jest upoważnienie wyrażne.

4. Skutki utraty misji kanonicznej

Dokument misji kanonicznej może zostać wydany na czas określony bądź nieokreślony. W pierwszym przypadku wygasa on po upływie oznaczonego czasu, w drugim od momentu jego cofnięcia. Obowiązek legitymowania się przez katechetę aktualnym skierowaniem do nauczania w określonej szkole ma charakter permanentny, tzn. że winien się on weryfikować podczas całego okresu zatrudnienia. Utrata misji kanonicznej, czy to na skutek jej wygaśnięcia, czy też cofnięcia jej przez biskupa diecezjalnego, powodować będzie konieczność ustąpienia katechety z zajmowanego stanowiska. Cofnięcie misji kanonicznej nie skutkuje jednak bezpośrednio na wygaśnięcie stosunku pracy z katechetą – biskup diecezjalny nie występuje bowiem tutaj w roli pracodawcy, nie jest więc stroną nawiązanego stosunku pracy. Cofnięcie (utrata) misji kanonicznej ma bezpośredni wpływ na utratę kwalifikacji zawodowych, zaś utrata tych kwalifikacji stanowi przyczynę bezpośrednią podjęcia przez dyrekcję szkoły stosownych działań, zmierzających w kierunku wygaśnięcia stosunku pracy w przewidzianym przez prawo trybie.

Na szczególną uwagę zasługuje sytuacja, gdy misja kanoniczna zostaje katechecie cofnięta przez biskupa diecezjalnego w trakcie roku szkolnego. Najpierw należy zadać pytanie, czy utrata misji kanonicznej w tym trybie może nastąpić bez winy katechety? W przypadku Kościoła katolickiego biskupi diecezjalni – tak na mocy ogólnej władzy prawodawczej⁵ w swoich diecezjach, jak i na

⁵ Biskupi diecezjalni posiadają na terenie swoich diecezji nie tylko władzę wykonawczą, ale także ustawodawczą, którą realizują w różnoraki sposób (zatwierdzanie uchwał synodów diecezjalnych, wydawanie dekretów ogólnych itp.). Mogą oni zatem ustanawiać także przepisy prawne odnoszące się do nauczania religii. Przepisy te nie mogą stać w sprzeczności z kościelnym prawem powszechnym.

podstawie prawa powszechnego - mogą w sposób swobodny mianować, zwalniać i przenosić katechetów. Przede wszystkim zaś takie kompetencje wynikają z kanonów 775 § 1 oraz 805 KPK. Kanon 705 § 1 KPK daje ogólną dyspozycję, iż “zadaniem biskupa diecezjalnego jest wydawanie norm, odnośnie do katechezy”. Natomiast kan. 805 stanowi kategorycznie, iż “ordynariusz miejsca ma prawo usuwania [katechetów], ilekroć wymaga tego dobro religii lub obyczajów”. Z powyższego przepisu wynika zatem, iż dobro religii lub dobre obyczaje są wystarczającą racją powzięcia decyzji o usunięciu katechety, który niekoniecznie musi być winien zaistniałemu zagrożeniu.

Oddzielny problem stanowi fakt, iż nauczyciel religii nie posiada żadnych możliwości udowodnienia, iż utrata misji nastąpiła z przyczyn przez niego niezawinionych. Jediną sytuacją, kiedy fakt ten można uznać za oczywisty i w pełni udowodniony jest potwierdzenie go przez właściwą władzę kościelną, która sama to stwierdzi w uzasadnieniu swojej decyzji o cofnięciu skierowania do nauczania religii. Nawet bowiem kiedy organ władzy kościelnej upoważniony do cofnięcia misji kanonicznej dokona tego z naruszeniem prawa wewnętrznego danego związku wyznaniowego, to – na forum państwowym – nie ma żadnych skutecznych mechanizmów, które mogłyby tę decyzję unieważnić. Wynika to z konstytucyjnej zasady poszanowania autonomii i niezależności państwa i kościołów oraz innych związków wyznaniowych (art. 25 ust. 3 Konstytucji RP). W przypadku Kościoła katolickiego zasada ta ponadto znajduje swoje potwierdzenie w art. 1 konkordatu z 28 lipca 1993 roku. Z przyczyn podanych powyżej polskie sądy powszechne nie są upoważnione do przyjęcia skargi na niezgodność z prawem jakiegokolwiek aktu władzy kościelnej, wydanego w oparciu o prawo wewnętrzne tegoż związku wyznaniowego.

4.1. Utrata misji kanonicznej z przyczyn zawinionych przez nauczyciela

W przypadku utraty misji kanonicznej przez nauczyciela religii zatrudnionego na podstawie mianowania stosunek pracy wygasa z końcem miesiąca, w którym nastąpiło cofnięcie misji kanonicznej (art. 23 ust. 2 p. 6 Karty Nauczyciela). Szczegółowe zasady w tym

względnie winny być określone w odrębnych przepisach wykonawczych (art. 23 ust. 1 p. 6 Karty Nauczyciela), jednakże przepisy te dotąd nie zostały wydane.

Powyższe normy nie mają zastosowania do nauczycieli religii zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. W takim przypadku zastosowanie mają przepisy kodeksu pracy. Zgodnie z art. 52 § 1 kp rozwiązanie stosunku pracy nastąpi wówczas ze skutkiem natychmiastowym z powodu zawinionej utraty uprawnień do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku. Dyrektor szkoły nie ma wówczas obowiązku dokonywania dodatkowych ocen czy też uzasadnień swojej decyzji, bowiem sam fakt utraty przez nauczyciela religii uprawnień do nauczania religii umożliwia skorzystanie przez pracodawcę (dyrektora) z tego trybu rozwiązania umowy o pracę.

4.2. Utrata misji kanonicznej z przyczyn niezawinionych

Przy założeniu, że fakt utraty misji kanonicznej następuje bez winy nauczyciela⁶, stosunek pracy z nauczycielem mianowanym i kontraktowym wygasną w różnych trybach. Różnica ta bierze się stąd, iż wygaśnięcie stosunku pracy z nauczycielem kontraktowym dokona się w oparciu o przepisy kodeksu pracy, zaś z nauczycielem mianowanym na podstawie Karty Nauczyciela, która w stosunku do przepisów kodeksu traktowana jest jako *lex specialis*⁷.

4.2.1. Nauczyciele kontraktowi

Utrata kwalifikacji zawodowych bez winy pracownika – z punktu widzenia przepisów kodeksu pracy – nie może stanowić przyczyny rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia ze skutkiem natychmiastowym. Przede wszystkim zaś podstawą takiej decyzji nie może być np. pogorszenie stanu zdrowia i sytuacje temu

⁶ Założenie takie w obecnym stanie prawnym jest czysto teoretyczne, gdyż biskup diecezjalny nie jest zobowiązany do uzasadniania swoich decyzji o cofnięciu misji kanonicznej. Ma on jedynie obowiązek powiadomienia o tym fakcie dyrektora właściwej szkoły (§ 5 ust. 2 rozporządzenia MEN z dn. 14.04.1992 r.).

⁷ Według zasady *lex specialis derogat legi generali*.

podobne⁸. W takiej sytuacji dyrektor szkoły mógłby ewentualnie dokonać rozwiązania stosunku pracy w trybie wypowiedzenia, jednakże wypowiedzenie takiej umowy nie zawsze będzie możliwe. Zgodnie z art. 32 § 1 kp wypowiedziana zostać może jedynie umowa zawarta na okres próbny, bądź na czas nie określony. Umowa na czas określony – a takie umowy zawierane są z nauczycielami kontraktowymi – może zostać przez zakład pracy wypowiedziana tylko wówczas, jeśli strony zastrzegły sobie taką możliwość w umowie o pracę. Jeżeli takiego zastrzeżenia nie było – umowa wygasa z końcem okresu, na który została zawarta.

Przyjęcie rozwiązania stosowanego obecnie, w którym bez znaczenia jest fakt, czy cofnięcie misji kanonicznej nastąpiło z winy, czy też bez winy nauczyciela religii i powodującego w obu przypadkach rozwiązanie stosunku pracy ze skutkiem natychmiastowym bez wypowiedzenia jest niedopuszczalne i sprzeczne z postanowieniami prawa pracy. Kodeks pracy określając przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia dokonuje w art. 52 § 1 wyczerpującego i nie wskazuje wśród nich niezawinioniej utraty kwalifikacji do wykonywania zawodu. Przyjęcie rozwiązania przeciwnego stanowiłoby naruszenie najbardziej fundamentalnej zasady prawa pracy, zwanej zasadą uprzywilejowania pracowników⁹. Stanowisko takie potwierdza ponadto orzecznictwo Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dn. 26.10.1984 r. stwierdził bowiem, iż „utrata uprawnień koniecznych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku może być podstawą rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia wówczas, gdy pracownik zostanie pozbawiony tych uprawnień z własnej winy, wskutek naruszenia obowiązków pracowniczych, dopuszczenia się wykroczenia lub przestępstwa”¹⁰.

⁸ Zob. wyrok SN z dn. 26.10.1984 r., PRN 142/84, OSNCP 1985, z. 7, poz. 99.

⁹ Zasada ta – najprościej rzecz ujmując – polega na tym, że postanowienia umów o pracę nie mogą być mniej korzystne dla pracownika niż przepisy prawa pracy. Zob. J. Wrątny, *Komentarz do działu I*, w: J. Wrątny, D. Kotowska, B. Skulimowska, J. Szczot, *Nowy kodeks pracy. Tekst jednolity ustawy i przepisy wykonawcze z komentarzem oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego*, Warszawa 1999, s. 24-25.

¹⁰ Wyrok SN z dn. 26.10.1984 r., I PRN 142/84, OSNCP 1985, z. 7, poz. 99.

Uprawnienie nauczyciela religii do rozwiązania stosunku pracy w trybie wypowiedzenia - jeśli utracił on misję kanoniczną w sposób przez siebie niezawiniony - nie oznacza, iż dyrektor szkoły ma obowiązek dopuszczenia go do pełnienia pracy w okresie wypowiedzenia – wręcz przeciwnie. Oznacza to jednak, iż nauczyciel ten ma prawo do wynagrodzenia za ten okres, gdyż wyraża gotowość do świadczenia pracy.

4.2.2. Nauczyciele mianowani

W sytuacji cofnięcia misji kanonicznej przez kompetentną władzę kościelną nauczycielowi mianowanemu w trakcie roku szkolnego, dyrektor szkoły dokona zwolnienia pracownika, nie dociekając nawet przyczyn, jakie miały wpływ na utratę kwalifikacji zawodowych zwalnianego pracownika. W przypadku nauczycieli mianowanych niewiele zmieni tutaj fakt, jeśli nawet dyrektor będzie w posiadaniu informacji, iż utrata ta nastąpiła bez winy nauczyciela, bowiem art. 23 ust. 2 pkt 6 Karty Nauczyciela stanowi, iż stosunek pracy wygasa z końcem miesiąca, w którym nastąpiło cofnięcie misji i nie przewidując tutaj innych rozwiązań.

Jak więc wynika z powyższych rozważań, sytuacja nauczycieli kontraktowych i mianowanych w obliczu utraty misji kanonicznej jest zróżnicowana. Paradoksalnie korzystniejsze dla nauczycieli jest uregulowanie kodeksowe. Paradoks ten wyraża się przede wszystkim w tym, iż kilkakrotne nowelizacje Karty Nauczyciela miały zapewnić m.in. większą stabilizację w zawodzie nauczycielskim. Tymczasem okazuje się – jeśli można to tak określić – że w sytuacji utraty misji kanonicznej sytuacja nauczyciela kontraktowego jest bardziej stabilna w stosunku do nauczyciela mianowanego. Anormalność tej sytuacji bierze się stąd, iż polski ustawodawca nie przewidział takiej możliwości, iż misja kanoniczna może zostać katechecie cofnięta bez jego winy, np. na skutek popadnięcia w chorobę psychiczną.

4.3. Zatrudnienie nowego katechety

Na miejsce nauczyciela religii, który w trakcie roku szkolnego utracił misję kanoniczną i wobec tego ustąpił ze stanowiska, biskup

diecezjalny może skierować do nauczania religii nowego katechetę. Zgodnie z przepisem zawartym w paragrafie 5 ust. 3 rozporządzenia MEN, w razie skierowania przez dany kościół lub związek wyznaniowy innej osoby do nauczania religii w ciągu roku szkolnego – koszty z tym związane pokrywa także związek wyznaniowy. Jednakże nie można tego przepisu rozumieć w ten sposób, iż nowo zatrudniony nauczyciel świadczy pracę w szkole, natomiast wynagrodzenia za nią będzie domagać się od swego związku wyznaniowego. Podmiotem zatrudniającym jest tutaj dyrektor szkoły - zatem na dyrektorze szkoły ciążyć będzie obowiązek wypłaty wynagrodzenia. Dyrekcja szkoły w drodze porozumienia ustala, w jakiej formie dany związek wyznaniowy dokonywać będzie stosownych wpłat na rzecz szkoły w związku z zatrudnieniem takiego nauczyciela. W razie gdyby związek wyznaniowy nie wywiązywał się z tego obowiązku, na dyrektorze szkoły nadal ciąży obowiązek wypłaty wynagrodzenia, a następnie przysługiwać mu będzie regres na drodze cywilnoprawnej, w stosunku do władz związku wyznaniowego za poniesione koszty, związane z zatrudnieniem nowego nauczyciela religii.

4.4. Postulaty *de lege ferenda*

Celem korzystniejszego i jaśniejszego uregulowania sytuacji nauczycieli religii w sytuacji utraty przez nich kwalifikacji zawodowych w wyniku cofnięcia misji kanonicznej oraz wyeliminowania sprzeczności, jakie niewątpliwie istnieją w obecnym stanie prawnym, należałoby przedsięwziąć następujące działania:

- 1) Do kompetentnych władz kościelnych kieruje się postulat, aby w stosownych dokumentach informujących dyrekcje szkół o cofnięciu katechecie misji kanonicznej, określali przynajmniej, czy utrata ta nastąpiła z winy czy też bez winy nauczyciela religii.
- 2) W przepisach oświatowych (Karcie Nauczyciela oraz rozporządzeniach wykonawczych) winna zostać uwzględniona sytuacja, w której do utraty misji kanonicznej dochodzi bez winy nauczyciela religii.

3) Nie powinno być rzeczą obojętną, co stanie się z katechetą, który utracił misję kanoniczną i to bez względu na to, czy stało się to bez jego winy, czy też w sposób zawiniony. Przede wszystkim mamy tutaj na myśli nauczycieli mianowanych. W obecnie obowiązującej Karcie Nauczyciela sprawa ta została załatwiona jednym zdaniem: “w razie cofnięcia skierowania do nauczania religii w szkole (...) rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem zatrudnionym na podstawie mianowania (...) następuje (...) z końcem tego miesiąca, w którym nastąpiło cofnięcie skierowania do nauczania religii (art. 23 ust. 1 pkt 6, ust. 2 pkt 6). Należy zauważyć, iż chodzi tutaj nie o nauczyciela początkującego, ale o nauczyciela z pewnym dorobkiem, a może już zbliżającego się do wieku emerytalnego. Można powiedzieć, iż w przepisach Karty Nauczyciela zadbano jedynie o interes poszczególnych związków wyznaniowych nie troszcząc się zbytnio o interes (dobro) konkretnego człowieka – nauczyciela religii, który staje w sytuacji utraty uprawnień do wykonywania zawodu, a także utraty środków do życia. Rozwiązanie tego problemu jest rzeczą trudną. Przede wszystkim nie można iść w kierunku ograniczenia uprawnień władz poszczególnych związków wyznaniowych. Zostało zauważone już wcześniej, iż związki wyznaniowe muszą mieć możliwość wpływu na obsadę stanowiska katechety i możliwość ta nie może zostać ograniczona, ze względu na specyfikę posłannictwa katechety. Pewną próbę rozwiązania tego problemu podjęto w krajach niemieckich¹¹, gdzie nauczyciele religii mają obowiązek posiadania kwalifikacji zawodowych do nauczania innego przedmiotu. W takiej sytuacji utrata przez nich misji kanonicznej nie powoduje automatycznie wygaśnięcia stosunku pracy nawiązanego z konkretną szkołą. Oczywiście nauczyciele religii mogą i bez takich przepisów starać się o uzyskanie kwalifikacji zawodowych do nauczania innego przedmiotu. Chodzi jednak o to, aby zostały im do tego stworzone warunki nie tylko prawne, ale także ekonomiczne.

¹¹ Poszczególne landy niemieckie mają dość duży zakres suwerenności, zawierają oddzielne konkordaty ze Stolicą Apostolską, mogą też w odmienny sposób kształtować przepisy dotyczące nauczania religii.